

Wstęp

Oddajemy do rąk Czytelnika kolejny, czwarty już, zeszyt naszego periodyku „*Peregrinus Cracoviensis*”. Przypomnijmy, że „*Peregrinus*” zaczął ukazywać się od wiosny 1995 r. Pierwszy numer zawierał przede wszystkim teksty wykładów prezentowanych w trakcie posiedzeń naukowych w ramach Konwersatorium Pielgrzymkowego, organizowanego od marca 1994 r. w Instytucie Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego przez Zakład Geografii Religii. Dwa kolejne zeszyty miały charakter monograficzny. Zeszyt nr 2 był w całości poświęcony Kalwarii Zebrzydowskiej. Zawierał on materiały z wyjazdowego Konwersatorium Pielgrzymkowego nt. „*Tradycje, współczesność i przyszłość pielgrzymek w Kalwarii Zebrzydowskiej*”. Konwersatorium odbyło się w Kalwarii Zebrzydowskiej w dniach 24-26 kwietnia 1995 r., a jego współorganizatorami byli Ojcowie Bernardyni. W tym miejscu pragniemy przywołać zwłaszcza postać Kustosza Sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej śp. Ojca Stanisława Szydełki, który był współinicjatorem tego Konwersatorium i wielkim Przyjacielem Zakładu Geografii Religii. Z kolei zeszyt nr 3 związany był z Jasną Górą. Zatytułowany „*Jasna Góra - światowe centrum pielgrzymkowe*” stanowił próbę spojrzenia na Jasnogórskie Sanktuarium jako na jedno z głównych międzynarodowych centrów kultu religijnego. Współwydawcą tego zeszytu była Jasna Góra, autorami zaś są Ojcowie Paulini i pracownicy naukowcy Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dzięki obu publikacjom dwa najważniejsze i największe maryjne ośrodki kultu religijnego w Polsce otrzymały obszerne opracowania o charakterze monograficznym, przygotowane przez grono wybitnych specjalistów. Zamierzamy nadal realizować nasz plan wydawniczy przyjmując zasadę, że w każdym roku ukazują się dwa zeszyty - jeden monograficzny, drugi zawierający materiały z posiedzeń Konwersatorium Pielgrzymkowego.

Obecny zeszyt nr 4 jest więc wielotematyczny, choć dają się wyróżnić pewne bloki problemowe. Cały zeszyt zadedykowany jest Pieszej Pielgrzymce Paulińskiej ze Skalki na Jasną Górę i jej twórcy śp. Ojcu Rufinowi Józefowi Abramkowi OSPPE. W 1996 roku bowiem pielgrzymka „Skaleczna” obchodziła jubileusz swego dwudziestolecia. Początkowo przewodził jej śp. Ojciec Abramek, a gdy został wybrany przeorem Jasnej Góry, funkcję przewodnika przejął Jego przyjaciel Ojciec

Zachariasz Jabłoński OSPPE, który corocznie wędruje z tą pielgrzymką na Jasną Górę. W naszym wydawnictwie publikujemy więc artykuł Ojca Z. Jabłońskiego stanowiący próbę spojrzenia na pielgrzymkę „Skaleczną” z perspektywy dwudziestu lat, zamieszczamy też obszerny biogram śp. Ojca Rufina Józefa Abramka, a także Jego refleksje na temat pielgrzymowania, zwłaszcza do Sanktuarium Jasnogórskiego. Pomimo wielu lat, jakie upłynęły od ukazania się po raz pierwszy tego artykułu nie stracił on nic na aktualności (zwłaszcza jeżeli chodzi o stronę motywacyjną i duchową pielgrzymów). Publikacja ta wskazuje równocześnie na wielki format tego nieprzeciętnego Paulina, przedwcześnie zmarłego w roku 1990. Do tej grupy opracowań zaliczyć można również krótki artykuł Ojca Zygmunta Oklińskiego. Jest to bardzo syntetyczny wykład dotyczący rozwoju kultu maryjnego w Polsce, wygłoszony w 1995 r. podczas Pielgrzymki „Skalecznej”.

Akcent jasnogórski zeszytu podkreślają jeszcze dwa inne artykuły, jeden o Pielgrzymce Krakowskiej na Jasną Górę (Zdzisław Balon, Krystyna Samsonowska), drugi o szlakach pielgrzymek pieszych z Warszawy do tego sanktuarium (zob. artykuł Michała Pacana OSPPE w ramach Sesji Studenckiej). Pragniemy zwrócić uwagę Czytelnika, że Pielgrzymka Krakowska obchodziła w 1996 r. Jubileusz swego piętnastolecia. Przypomnijmy, że początek tej pielgrzymce dał „biały marsz”, który miał miejsce w Krakowie w maju 1981 r. Był on zorganizowany w intencji powrotu do zdrowia Ojca Świętego Jana Pawła, ciężko rannego w zamachu na Jego życie. Autorzy od wielu lat związani są tą pielgrzymką, a ksiądz Zdzisław Balon był wieloletnim organizatorem i przewodnikiem. W artykule podjęto pierwszą próbę spojrzenia na omawianą pielgrzymkę od strony socjologicznej. Stanowi też cenną informację dla przyszłych badaczy odnośnie rodzaju istniejących archiwaliów i materiałów źródłowych.

Próbuje analizy socjologicznej i kulturowej fenomenu pielgrzymowania i związanej z tym zjawiskiem symboliki w warunkach polskich podjął Zdzisław Mach. Swoje rozważania natury ogólnej najchętniej ilustruje przykładem Jasnej Góry. Jest to zrozumiałe, bo „fenomen” Jasnej Góry w dziejach Polski jest jedyny i nie ma sobie równego. I jeszcze jedna refleksja: wydaje się, że dyskusyjność niektórych stwierdzeń Autora jest świadoma, że jest po prostu swego rodzaju prowokacją do podjęcia dyskusji naukowej w omawianej dziedzinie.

Z kolei ks. Maciej Ostrowski przedstawił interesujące studium, w którym skoncentrował się na określeniu chrześcijańskich wartości turystyki. Studium ma charakter syntezy i należy do nielicznych w literaturze światowej opracowań dotyczących tej problematyki.

Ludwik Kaszowski próbuje zinterpretować - z punktu widzenia chrześcijanina środowisko geograficzne jako przestrzeń pielgrzymowania. Wywód Autora jest bez wątpienia frapujący, ale dla wielu odbiorców może być dyskusyjny. Niewątpliwie jest to pierwsza w literaturze geograficznej próba innego niż zazwyczaj postrzegania przestrzeni - tej w której żyjemy na codzień, jak i tej w której się poruszamy wędrując w pielgrzymce do ośrodka kultu religijnego. Przemyślenia Autora zapewne będą przedmiotem dyskusji, ale należy przypuszczać, że zainspirują innych geografów do podejmowania tego typu studiów.

Wreszcie swego rodzaju syntezę zagadnień prawnych związanych ze średnio-wiecznym pielgrzymowaniem przedstawił Wojciech Mruk. Jest to już kolejna publikacja tego młodego historyka dotycząca pielgrzymek w tym okresie. Pracami tymi Autor przybliży polskiemu czytelnikowi tę problematykę, a zwłaszcza ówczesne wędrówki do Ziemi Świętej.

W części pierwszej znalazły się jeszcze dwa artykuły. Jeden dotyczy legend maryjnych na Podkarpaciu, a jego autorką jest Urszula Janicka-Krzywda. Jak zwykle z dużym znanstwem problemu zinterpretowała ona różne ryty czy symbole w kulcie maryjnym Podkarpacia w nawiązaniu do istniejących od niepamiętnych czasów przekazów legendarnych.

Kolejny artykuł, autorstwa Haliny Matlak, stanowi jedną z pierwszych prób nakreślenia rangi krakowskiego Kazimierza jako ośrodka kultu religijnego dla wyznawców judaizmu, którzy coraz liczniej przybywają tu z całego świata.

W obecnym numerze „*Peregrinus Cracoviensis*” zawarto też szereg mniejszych szkiców w dziale „Notatki”. Ich problematyka jest różnorodna, co jest zgodne z przyjętą w pierwszym numerze koncepcją tej części zeszytu. Poszczególne opracowania dotyczą więc: pielgrzymki Elżbiety Łokietkówny do Rzymu w roku 1343 (Stanisław A. Sroka), ośrodków kultu religijnego w Irlandii (Bożena Gierek), założeń architektoniczno-krajobrazowych sanktuarium maryjnego w Zielonicach (Magdalena Swaryszewska), głównego ośrodka kultu religijnego polskich wyznawców prawosławia Świętej Góry Grabarki (Alicja Marciniak), a także informacji o zespole klasztorów bizantyjskich Meteora w greckiej Tesalii (Renata Janiec). Zgodnie z przyjętą już tradycją numer zamyka Kronika Zakładu Geografii Religii, opracowana tym razem przez Izabelę Sołjan.

Odrębną część stanowią streszczenia referatów, ogłoszonych w ramach Studenckiej Sesji Pielgrzymkowej. Sesja ta odbyła się w Instytucie Geografii UJ pod patronatem Konwersatorium Pielgrzymkowego w dniu 22 kwietnia 1995 r., a jej organizatorami byli: Elżbieta Biłska oraz Grzegorz Grabowski, magistranci w Zakładzie Geografii Religii. W Sesji uczestniczyli studenci i pracownicy naukowci krakowskich uczelni, obecni byli promotorzy referowanych prac. Referenci byli studentami Papieskiej Akademii Teologicznej, Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Paulinów oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego - Instytuty Geografii, Historii i Religioznawstwa. Zakres tematyczny referowanych prac był bardzo szeroki, nie ograniczono bowiem problematyki Sesji. Chodziło raczej o wzajemne poznanie się, wymianę doświadczeń, nawiązanie kontaktów, a nawet więzów przyjaźni. Należy mieć nadzieję, że również w przyszłości tego typu naukowe spotkania studentów będą kontynuowane.

Kończąc te wstępne uwagi do nowego numeru „*Peregrinus Cracoviensis*” pragnę jeszcze podziękować wszystkim, dzięki którym ten zeszycik mógł powstać. Obok słów podziękowań dla Dyrekcji Instytutu Geografii Uniwersytetu Jagiellońskiego dziękuję również za znaczącą pomoc finansową Wydziałowi Kultury i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, szczególnie Dyrektorowi Wydziału Panu dr Stanisławowi Dziedzicowi oraz Pani Bogusławie Siwadłowskiej. Niezmiernie gorące podziękowania kieruję do Pana mgr Mariana Drażka, redaktora technicznego i auto-

Antoni Jackowski

ra koncepcji układu graficznego zeszytu, który jak zwykle całą swoją wspaniałą wiedzę fachową udostępnia na rzecz „*Peregrinusa*”. Równie gorąco dziękuję Pani mgr Elżbiecie Bilskiej, która tak wiele serca wkłada w należyte przygotowanie tekstu do druku. Za wspaniałe tłumaczenia dziękuję Pani dr Teresie Bałuk-Ulewicz, a za korektę Pani Marii Tłustochowskiej. Słowa podziękowania należą się również Sekretarzowi Zeszytu Pani mgr Renacie Janiec, a także współpracującym z nią Paniom mgr mgr Alicji Marciniak, Halinie Matlak oraz Izabeli Sołjan. Jak zwykle wysoki poziom edytorski zawdzięczamy fachowości pracowników Drukarni Multipress. Wreszcie specjalne wyrazy podziękowania przekazuję wszystkim Autorom, którzy zechcieli opublikować w naszym wydawnictwie rezultaty swych dociekań naukowych.

Antoni Jackowski

Kraków, 11 listopada 1996 r.